

Siilinjärven varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman tarkoitus on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Se laaditaan aina kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan vuosittain.

21.3.2023

Sisällys

1.	Johdanto.....	3
2.	Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä.....	4
3.	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus varhaiskasvatuksessa.	6
3.1.	Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus	6
3.2.	Kehontunnekasvatus varhaiskasvatuksessa	7
3.3.	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus leikissä ja oppimisympäristössä	7
3.4.	Katsomuskasvatus Siilinjärven varhaiskasvatuksessa	8
3.4.1.	Elämänkatsomus ja mielipide	9
3.4.2.	Etninen tausta, kansallisuus ja kieli.....	9
4.	Henkiset ja fyysiset rajoitteet.....	10
5.	Lasten osallisuus ja yhteistyö huoltajien kanssa.....	11
6.	Kiusaamisen ehkäisy ja sovittelukeinot varhaiskasvatuksessa	12
7.	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen nykytila ja kartoitus	13
7.1.	Henkilöstö.....	13
7.2.	Lapset	14
7.3.	Huoltajat	15
8.	Liitteet	16

1. Johdanto

Varhaiskasvatuslaki sisältää yleisen sukupuolten tasa-arvon edistämisen tavoitteen. Varhaiskasvatuslain 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa on todettu, että varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa Tasa-arvolain 5 b § (20.3.2023/101) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjä ja palveluntuottaja vastaavat siitä, että varhaiskasvatuksen toimipaikassa laaditaan tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön kanssa. Kunta vastaa siitä, että sen alueella toimiville perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen toimijoille laaditaan toimipaikkakohtaisen suunnitelman sijaan yhteinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus suunnitelma. Yhdenvertaisuuslain 6 a § (20.3.2023/1192) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava varhaiskasvatuksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Tämä suunnitelma toimii Siilinjärven kunnan varhaiskasvatuksen yhteisenä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmana ja tarkentaa varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien sisältöjä. Jokainen yksikkö täydentää tätä suunnitelmaa oman yksikön toimenpiteiden osalta. Yksiköiden tavoitteiden tulee olla tässä suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden suuntaisia. Tämä suunnitelma ja yksiköiden tekemät täydennykset muodostavat lain edellyttämän varhaiskasvatuksen yksikkökohtaisen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman.

Tämä suunnitelma sisältää tiivistetyn koonnin siitä, mikä on lainsäädännön tarkoittamaa syrjintää, jonka poistamiseen tämä suunnitelma tähtää. Keskeinen osa suunnitelmaa on nykyisen tasa-arvotilanteen kartoitus. Suunnitelma tarkistetaan kolmen vuoden välein, jolloin arvioidaan suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteutumista.

Varhaiskasvatusyksikön toiminta- ja lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan vuosittain selvitys yksikön tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tilanteesta, tarvittavat, konkreettiset toimenpiteet niiden edistämiseksi, vastuuhenkilöt, aikataulu sekä edelliseen suunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden arviointi.

2. Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä

Syrjintä

Syrjinnällä tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain 6 § mukaan:

- sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa (välitön syrjintä)
- sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia (välillinen syrjintä)
- henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri (häirintä)
- ohjetta tai käskyä syrjiä

Esteettömyys

Esteettömyys tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteutumista niin, että jokainen voi ominaisuuksistaan huolimatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Sukupuolen moninaisuus

Sukupuoli on moninainen ilmiö, joka ei ole jaettavissa kahteen, toisilleen vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen, vaan sukupuolen ilmenemismuodot ovat moninaisemmat. Sukupuolen moninaisuus sisältää sekä sukupuolivähemmistöt että sukupuolienemmistöt. Sukupuoli on erilaisista geneettisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ominaisuuksista koostuva jatkumo. Syntymähetkellä määritellyn virallisen sukupuolen lisäksi sukupuolikäsitykseen kuuluvat

- sukupuoli-identiteetti (kokemus omasta sukupuolesta, yksilöllinen)
- sukupuolen ilmaisu (sukupuolen ilmaiseminen pukeutumisella, käytöksellä tms.)
- seksuaalinen suuntautuminen

Kokemus omasta sukupuolesta voi myös muuttua ja vaihdella eri elämänvaiheissa. Käsitys omasta sukupuolesta ja sukupuolten valtarakenteista, hierarkioista ja mahdollisuuksista alkavat rakentua

syntymästä lähtien. Lasten asenteet sukupuoleen, seksuaalisuuteen ja tasa-arvoon vakiintuvat pitkälti esi- ja peruskouluiässä.

Kulttuuri- ja katsomussensitiivisyys

Kulttuuri- ja katsomussensitiivisyydellä tarkoitetaan herkkyyttä ja kykyä tarkastella reflektiivisesti omaa kulttuuritaustaansa, maailmankatsomustaan ja ihmiskäsitystään sekä olla ymmärtävässä vuorovaikutuksessa kulttuuri- ja katsomustaustaltaan erilaisten ihmisten kanssa. Kulttuurisensitiivisyys on pyrkimys ymmärtää ja kunnioittaa omasta kulttuurista poikkeavia piirteitä. Tavoitteena on kulttuurien välinen vuoropuhelu. Katsomussensitiivisyys merkitsee myös sensitiivisyyttä sille, miten kukin yksilönä tulkitsee ja toteuttaa katsomustaan.

3. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus varhaiskasvatuksessa.

Tasa-arvolla ja yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikkia ihmisiä kohdellaan samanarvoisesti, kunnioittavasti sekä yksilöllisyys hyväksyen. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansallisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

3.1. Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus

Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa, että lapselle annetaan tilaa olla omanlaisensa tyttö, poika tai muilla tavoin itsensä määrittävä lapsi. Kasvattajayhteisön on pohdittava omia asenteitaan ja siihen näkymistä omassa toiminnassaan. Kasvattajien sukupuolitietoisuus on välttämätön edellytys tasa-arvotyölle. Se auttaa ymmärtämään kulttuurin, yhteiskunnan ja yhteisön merkityksen sukupuolten asemaan ja eroihin. Sukupuolten erot tulee tunnistaa ja ymmärtää sukupuoleen biologisesti (eri sukupuolet), kulttuurisesti (sukupuoliroolit eri kulttuureissa) ja sosiaalisesti (asenteet ja valtahierarkiat sukupuolten välillä) muotoutuneena. Sukupuoli voi olla myös koettua ja jokaisella on oikeus itsemäärittelyyn.

Henkilöstöllä tulee olla herkkyyttä tunnistaa ja taito kohdata lapsi yksilöllisenä persoonana. Lasta ei esimääritellä sukupuolen mukaan. Tasa-arvon edistämiseksi kasvattajan tulee tunnistaa oma taipumuksensa suhtautua lapsiin eri tavoin sukupuolen mukaan. Hän tukee lapsen kasvua ja sukupuoli-identiteetin rakentumista. Aikuinen hyväksyy myös lapsen epävarmuuden sukupuoli-identiteetistään. Kasvattaja ottaa puheeksi ja purkaa työyhteisössään kasvatuksen ja opetuksen sukupuolittavia ajattelu- ja vuorovaikutusmalleja sekä käytäntöjä. Työtapojen, oppimisympäristöjen ja yhteistyökumppaneiden valinnassa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Siilinjärven varhaiskasvatuksessa huolehditaan, että jokaisella lapsella on oikeus tulla kohdatuksi omana itsenään, yksilöllisenä persoonana ja lapsen mielipiteitä kuunnellaan ja niitä arvostetaan. Varhaiskasvattaja ei rajoita lapsen mahdollisuuksia, vaan tarjoaa monenlaisia ihmisenä olemisen malleja ja antaa lapsen tehdä valintoja ilman sukupuolirooleihin liittyviä ennako-oletuksia. Varhaiskasvattaja huomioi sukupuolten moninaisuuden ja toimii niin, että jokainen lapsi kokee olonsa hyväksytyksi ja rakastetuksi sellaisena kuin on. Lapselle luodaan mahdollisuus tasa-arvoiseen toimintaan. Yhteisössä tulee vallita myönteinen ja kannustava ilmapiiri.

Sukupuolisensitiivinen kasvatus koostuu monesta eri asiasta. Varhaiskasvatuksessa lapsi tulee huomioida yksilönä eikä sukupuolensa edustajana, sukupuolen moninaisuuden ilmaisulle luodaan salliva ja hyväksyvä ilmapiiri, lapsia rohkaistaan toimimaan ja tekemään valintoja yli sukupuolirajojen. Varhaiskasvatuksessa tiedostetaan yhteiskunnassa vallitsevat sukupuoliroolit ja käsitykset sukupuolesta sekä sukupuolisensitiivisestä näkökulmasta ja niitä arvioidaan kriittisesti.

Varhaiskasvattaja ei esimerkiksi jaa tarpeettomasti lapsia erillisiin tyttöjen ja poikien ryhmiin. Hän havainnoi lasten keskinäisiä valtarakenteita ja toimii niin, että jokainen lapsi pääsee osalliseksi. Hän huomioi ihmisten ja perheiden monimuotoisuuden esimerkiksi oppimateriaalivalinnoissa. Aikuisten tulee luottaa siihen, että sukupuoli-identiteetti nousee lapsesta itsestään.

3.2. Kehontunnekasvatus varhaiskasvatuksessa

Lapsuuteen kuuluu oman kehon haltuunotto ja tunnetaitojen harjoittelu. Kehotunnekasvatus on hyvää tunnetta omasta kehosta ja itsearvostusta. Se vahvistaa myönteistä minäkuvaa ja halua pitää itsestä huolta.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten seksuaalikasvatuksen eri osa-alueita, lasten kehontuntemusta, kehoon tutustumista, lasten valmiuksia pitää huolta terveydestä, henkilökohtaisesta hygieniasta ja opetetaan turvataitoja. Koskettamisen säännöt ja leikin rajat ovat tärkeä opettaa. Lapselle tulee tulla tunne, että keho on oma, arvokas ja tärkeä. Lapsen kehoon ja seksuaalisuuteen liittyvien asioiden käsittely on tärkeä osa arkista lapsen kohtaamista. Lapsi on utelias, tutkii ja leikkii, ja hänellä on oikeus ikätasoiseen tietoon ja tukeen. Toisen ja oman kehon kunnioittaminen ja erilaisten tunteiden kanssa elämisen harjoittelu ovat varhaiskasvatuksen arkea.

Varhaiskasvatuksessa vallitsee avoin ja keskusteleva ilmapiiri, jossa lapsi uskaltautuu myös pyytämään tarvitsemaansa tukea ja apua. Lasten kanssa harjoitellaan itsestä huolehtimisen taitoja. Varhaiskasvattaja auttaa lasta tunnistamaan ja käsittelemään erilaisia tunteita. Hän ohjaa lasta kunnioittamaan omaa ja toisten itsemääräämisoikeutta ja koskemattomuutta sekä tunnistamaan, millaista läheisyyttä lapsi itse tai toinen lapsi haluaa.

3.3. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus leikissä ja oppimisympäristössä

Oppimisympäristöön kuuluu lasten kasvua ja oppimista tukevat tilat, välineet, tarvikkeet ja toimintatavat. Oppimisympäristö on niin fyysinen kuin psyykinen

ja sosiaalinenkin ympäristö. Varhaiskasvatuksen tavoite on antaa lapselle mahdollisuus kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Kasvattajan tulee rakentaa tasa-arvoinen oppimisympäristö.

Varhaiskasvattajan on kiinnitettävä oppimisympäristöjä luodessaan huomiota siihen, ettei hän erottelemalla leikkitiloja, leluja, kirjoja, värejä jne. vahvista lasten käsityksiä sukupuolille erilaisista mahdollisuuksista. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössä lasten kanssa pyritään ottamaan huomioon arjen pienet hetket, tokaisut ja eleet, joihin voi sisältyä epätasa-arvoisia tai sukupuolittavia elementtejä. Kasvun ja oppimisen alkumetreillä vanhempien osallistaminen tasa-arvoa edistävään ja moninaisuutta kunnioittavaan kasvatukseen on erityisen tärkeää.

Lapsille tulee tarjota mahdollisuus leikin ja leikkiseuran valintaan ilman sukupuoleen kohdistuvia oletuksia. Varhaiskasvattajan tulee kiinnittää erityisesti huomiota esimerkiksi omaan tapaansa toimia. Lelujen uudelleen järjestely (sukupuolistereotyypiset lelut rinnakkain) voi rikastaa leikkiä ja leikkikokoonpanoja. Varhaiskasvattajan tulee myös huomioida lasten väliset valtasuhteet ja huolehtii siitä, että jokainen lapsi tulee kuulluksi.

3.4. Katsomuskasvatus Siilinjärven varhaiskasvatuksessa

Opetushallituksen hyväksymien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 mukaan varhaiskasvatukseen sisältyy katsomuskasvatusta, jossa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnot tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitoutumatonta. Sitoutumattomuudella tarkoitetaan, että katsomuksia tarkastellaan tasaveroisina arvottamatta niitä. Lasta ei saa ohjata mihinkään katsomukseen eikä häneen saa katsomuksellisesti vaikuttaa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjät vastaavat katsomuskasvatuksen toteuttamisesta, juhlien sekä uskonnollisten tilaisuuksien ja toimitusten ja niille vaihtoehdoisen toiminnan järjestämisestä säännösten ja määräysten edellyttämällä tavalla. Katsomuskasvatus on lapsen oikeus. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään ja yhteisön jäsenenä.

Varhaiskasvatuksessa eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa arjen eri tilanteissa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lapsi on katsomus- kasvatuksessakin aktiivinen toimija ja vaikuttaja, jolla on oikeus ilmaista omia ajatuksiaan sekä osallistua ja vaikuttaa. Hän saa kysellä ja keskustella. Hänen kysymyksiinsä haetaan vastauksia. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävävyttä ja toisten

kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemista sekä oikean ja väärän erottamista. Käytössä ovat erilaiset tunnetaitoja vahvistavat kirjat sekä ohjelmat. Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä lasten huoltajien kanssa niin, että perheiden uskonnolliset ja kulttuuriset taustat ja juhlat tulevat huomioiduksi.

Varhaiskasvatusympäristössä on tärkeää pohtia, mikä on sitouttavaa uskonnonharjoittamista, ja millainen yhteistyö uskonnollisten yhteisöjen kanssa tukee katsomuskasvatusta. Suomalaiset juhlatraditiot lauluineen, leikkeineen ja koristeluineen ovat osa kulttuuriperimäämme. Eri kulttuurit näkyvät juhlan lisäksi myös arjessa.

3.4.1. Elämänkatsomus ja mielipide

Syrjintä vakaumuksen perusteella tarkoittaa ihmisten elämänkatsomuksellisten arvojen loukkaamista. Siilinjärven varhaiskasvatuksessa erilaisia vakaumuksia kunnioitetaan suhtautumalla niihin avoimesti ja yhdenvertaisesti.

Ennakkoluuloja ja pelkoja ehkäistään ja poistetaan tietoisuutta lisäämällä.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksia tutustua eri uskontojen ja vakaumusten tapoihin, kunkin omia perinteitä kunnioittain.

3.4.2. Etninen tausta, kansallisuus ja kieli

Siilinjärven varhaiskasvatuksessa kaikki ihmiset nähdään samanarvoisina etnisestä taustastaan, kansallisuudestaan tai kielestään riippumatta. Syrjinnän ennaltaehkäisyyn kiinnitetään erityistä huomiota ja aikuiset toimivat tässä mallina. Syrjinnän tunnistaminen ja välitön puuttuminen nähdään tärkeänä ja erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja sallitaan. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan lasten vaihtelevat taustat ja tarjotaan kokemuksia oman kielen ja kulttuurin tärkeydestä ja arvokkuudesta.

Avoimella ja kunnioittavalla suhtautumisella perheisiin sekä kuuntelemalla lasten näkemyksiä ja mielipiteitä tuetaan lasten kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Keskustelevaa yhteistyötä huoltajien kanssa toteutetaan tarvittaessa käyttämällä tulkkipalveluja

4. Henkiset ja fyysiset rajoitteet

Ketään ei syrjitä vammaan tai terveydentilan perusteella. Lapsen kohtelu on yhdenvertaista ja asiallista huolimatta psyykkisestä tai fyysisestä sairaudesta tai vammasta. Varhaiskasvatuksessa lähtökohtana on, että lapsella on mahdollisuus osallistua kaikenlaiseen toimintaan. Tarvittaessa esiopetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä.

Varhaiskasvatuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan erityisjärjestelyjä tai paikka osoitetaan ryhmästä, jossa erityisjärjestelyt ovat mahdollisia.

Rakennuksissa ja kulkureiteillä huomioidaan esteettömyys (portaat, hissit, ovet, wc-tilat, valaistus sekä hälyä ja kaikua vaimentavat materiaalit). Nämä seikat varmistetaan myös suunniteltaessa uusia rakennuksia tai peruskorjattaessa vanhoja tiloja. Viestintää (verkkosivut, oppaat, esitteet, opetusmateriaalit, asiakirjat) kehitetään kaikkien saavutettavaan muotoon. Lapsen huoltajan kanssa sovitaan, mitä lapsen sairaudesta tai vammasta, voidaan kertoa varhaiskasvatuksessa muille lapsille ja heidän huoltajilleen.

5. Lasten osallisuus ja yhteistyö huoltajien kanssa

Kasvattajan tehtävänä on toiminnallaan taata, että jokaisella lapsella on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja olla osallinen. Lasta ei saa syrjiä esimerkiksi kulttuuri- tai perhetaustan, uskonnon, vamman tai terveydentilan perusteella. Lapsen kohtelu on yhdenvertaista ja asiallista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnassa kiinnitetään huomiota tasa-arvo ja yhdenvertaisuus näkökulmiin. Varhaiskasvatuksessa tarjotaan tasapuolisesti yhteistyö- ja osallistumismahdollisuuksia kaikille huoltajille.

Perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja avoin vuorovaikutus. Perheille annetaan mahdollisuus kertoa heille tärkeistä asioista ilman ennakko-oletuksia. Yhteisön ja perheiden huomioimisella on positiivinen vaikutus lasten hyvinvointiin ja osallisuuden kehittymiseen. Vain osa perheistä on perinteisenä pidettyjä ydinperheitä. Perhemuodot ovat moninaistuneet ja jokaisen lapsen pitää voida tuntea perheensä arvokkaaksi perhemuodosta riippumatta. Kasvattajan tulee ymmärtää perheiden monimuotoisuus itsestäänselvyytensä.

Varhaiskasvattajan on huomioitava ja kohdattava tasapuolisesti kaikki huoltajat. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnassa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioihin. Yhdessä huoltajien kanssa keskustellaan ja sovitaan niihin liittyvät asiat. Tiedottamiseen kiinnitetään erityistä huomiota harvemmin kohdattavien huoltajien osalta esim. etävanhempi

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa keskustellaan lasten kanssa siitä, miten monenlaisia perheitä on. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Laaja perhekäsitys auttaa lasta kohtaamaan monimuotoisuutta omassa elämässään.

Vanhempien ja henkilöstön yhteistyön laadun merkitys korostuu erityisesti maahanmuuttajaperheiden kohdalla. Lasta kunnioittava ja lapsen osallisuutta tukeva toimintatapa edellyttää perheen elinpiiriin, kulttuuriin sekä katsomukseen tutustumista ja näiden tekijöiden näkymistä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvattajat ovat perustehtävänsä kautta ammatillisesti mallina myös huoltajille moninaisuuden luontevaan, avoimeen ja arvostavaan kohtaamiseen

6. Kiusaamisen ehkäisy ja sovittelukeinot varhaiskasvatuksessa

Siilinjärvellä on varhaiskasvatuksessa yksikkökohtaiset kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmat sekä kuntatason hyvinvointisuunnitelma ja esiopetuksessa yksikkökohtaiset oppilashuoltosuunnitelmat.

Kiusaamisen ehkäiseminen: kasvattaja on läsnä ja havainnoi ja siten varmistaa lapsen turvallisen olon ennaltaehkäisemällä kiusaamistilanteet lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi ja on osallisena arjessa lasten kanssa keskustellaan kiusaamisesta ilmiönä ikätasoon sopivalla tavalla kasvattaja ohjaa, on esimerkkinä ja asettaa rajat sekä kannustaa hyvään vuorovaikutukseen lapsiryhmässä ja yksikössä on yhteisesti sovitut säännöt ja sopimukset, joiden noudattamisesta huolehditaan huoltajia kuullaan ja he ovat osallisina lapsensa varhaiskasvatuksessa

Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä yhteisön kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaa tehdessä, samoin lapsiryhmäkohtaista suunnitelmaa laadittaessa. Yhteistyön muodot ja laajuus suunnitellaan kussakin yhteisössä ja lapsiryhmässä tarpeen mukaan.

Lapset ovat itse aktiivisen toimijan roolissa sekä kiusaamisen ehkäisyn ja siihen puuttumisen ehkäisyssä, että myös riita- ja kiusaamistilanteiden selvittelyissä. Ikätaso huomioiden lasten kanssa keskustellaan kiusaamisesta ilmiönä, sen vaikutuksista, ryhmän merkityksestä kiusaamistilanteissa ja kiusaamisen ehkäisystä. Lasten kanssa konkretisoidaan riita - ja kiusaamistilanteiden eroja sekä riita - ja kiusaamistilanteissa käytettävissä olevista mahdollisuuksista ja keinoista.

Tapahtuneista kiusaamisista ja niiden selvittelyistä kerrotaan välittömästi tapahtuman jälkeen kyseisten lasten huoltajille vaihtolösäännökset huomioiden. Huomiota tulee kiinnittää siihen, että lapsiryhmän kasvattajat tilannesidonnaisesti arvioivat, milloin on kyse kiusaamisen selvittelystä ja milloin riitatilanteen selvittelystä. Jokaista riitatilannetta ei huoltajille aina raportoida, koska erimielisyydet ja niiden selvittely kuuluvat lapsen normaaliin kehitykseen ja vuorovaikutustilanteiden oppimiseen. Huoltajien kanssa sovitaan, miten asian käsittelyä jatketaan kotona.

7. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen nykytila ja kartoitus

7.1. Henkilöstö

Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi:

- Henkilöstön osaamisen kehittäminen
  - Tasa-arvo ja yhdenvertaisuustiedon lisääminen
  - Katsomuskasvatukseen liittyvän tiedon lisääminen
  - Arviointi
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain yksiköiden toimintasuunnitelman arvioinnin yhteydessä. Huoltajille suunnatussa palautekyselyssä heillä on mahdollisuus ilmaista omat näkemyksensä. Lapset arvioivat myös itse tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista. He keskustelevat asiasta esim. lapsien omissa tapaamisissa. Varhaiskasvatuksen henkilökunta havainnoi lasten eri tilanteita myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta. Saadun tiedon pohjalta kehitetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa. Varhaiskasvatuksen johtoryhmä vastaa suunnitelman päivityksestä.
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään kolmen vuoden välein. Suunnitelman päivityksestä vastaa Siilinjärven varhaiskasvatuksen EsVa työryhmä. Varhaiskasvatuksen johtoryhmän antaman ohjeistuksen mukaisesti.
- Varhaiskasvatuksen työntekijät ovat katsomuskasvattajia. Katsomuskasvatus ei riipu varhaiskasvattajan omasta vakaumuksesta tai katsomuksesta. Lähtökohtana toisen katsomuksen kunnioittamiseen on oman katsomuksensa tarkastelu ja sensitiivinen ote. Varhaiskasvattajat opettavat ennen kaikkea kulttuuriperinteitä, moninaisuuden kohtaamista, yhteistä tutkimista, ihmettelyä ja jakamista. He näyttävät omalla esimerkillään, mitä eettinen toiminta tarkoittaa tasa-arvoisen kohtelun, toisen kunnioittamisen, suvaitsevaisuuden, syrjinnän ehkäisyn sekä fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden näkökulmasta. Kasvattajatiimi vastaa suvaitsevaisen ilmapiirin luomisesta lapsiryhmään. Katsomuskasvatus tukee lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Tavoitteet ja tarvittavat toimenpiteet koko kunnan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi (Liite 1)

Yksikön omat kehittämiskohteet ja toimenpiteet (Liite 2)

PÄIVÄKODIN JOHTAJAN KOONTI KÄYDYISTÄ KESKUSTELUISTA (Liite 4)

7.2. Lapset

Varhaiskasvatuksen ryhmissä aiheesta keskustellaan yhdessä.

Varhaiskasvatuksen keskustelu teemat ja kysymykset:

Teema 1. Vaikuttaako lapsen sukupuoli siihen, miten henkilöstö kohtelee häntä varhaiskasvatuksessa?

- Kohdellaanko tyttöjä ja poikia samalla tavalla?
- Millaisissa tilanteissa tyttöjä ja poikia on kohdeltu eri tavalla?
- Miten aikuiset suhtautuu jos toimit ohjeiden vastaisesti?
- Kannustetaanko sinua? Entä kannustetaanko kaikkia yhtä paljon?

Teema 2. Vaikuttaako lapsen sukupuoli siihen, miten he kohtelevat toisiaan?

- Kohtelevatko tytöt ja pojat toisiaan samalla tavalla?
- Käyttäytyisitkö eri tavalla, jos olisit tyttö/poika?
- Saatko tehdä niitä asioita, joista pidät?
- Leikitkö tyttöjen ja poikien kanssa?

Teema 3. Arvostammeko koulussa erilaisuutta?

- Millaisiin vähemmistöihin varhaiskasvatusryhmässä kuulutaan ja miten tämä vaikuttaa toimintaa päiväkodissa?
- Oletko huomannut, että jotakin toista lasta kohdeltaisiin eritavalla kun sinua?
- Miksi jotain/joitakin kohdellaan eritavalla?
- Kiusataanko meillä lapsia, jotka ovat esim. eri kielisiä, toisesta maasta tai eri näköisiä?

Teema 4. Unelmavarhaiskasvatusryhmä tasa-arvossa ja yhdenvertaisuudessa

- Millainen on mielestäsi tasa-arvoinen ja yhdenvertainen varhaiskasvatus?
- Miten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa voitaisiin lisätä?
- Millainen on unelma päiväkotisi? Mitä siellä tehdään?
- Onko päiväkodissa jotakin ongelmia, joihin sinä voisit vaikuttaa?
- Toivoisitko muutoksia päiväkodin toimintaan, esimerkiksi ulkoiluun?

VARHAISKASVATUSYKSIKÖSSÄ KÄYDYN KESKUSTELUN KOONTI (Liite 3)

7.3. Huoltajat

Huoltajille on liitetty vuosittaiseen asiakaskyselyyn kysymyksiä kuinka he kokevat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuvan Siilinjärven varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Kysymykset:

1. Koetko, että lastasi kohdellaan yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti sukupuolesta riippumatta?
2. Koetko, että lastasi kohdellaan yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti mahdollisesta vähemmistöryhmään kuulumisesta huolimatta?
3. Koetko, että lastasi kohdellaan yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti erilaisesta taustasta (esimerkiksi ulkomaalaistaustasta) riippumatta?
4. Koetko, että lastasi kohdellaan yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti ulkonäöstä riippumatta?

8. Liitteet

Liite 1 Koko Siilinjärven kunnan kehittämiskohteet yleisellä tasolla ja toimenpiteet

Liite 2 Yksikön omat kehittämiskohteet ja toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Liite 3 Varhaiskasvatusyksikössä käydyn keskustelun koonti

Liite 4 Päiväkodinjohtajan koonti käydyistä keskusteluista

Koko Siilinjärven kunnan kehittämiskohteet yleisellä tasolla ja toimenpiteet

Tarvittavat toimenpiteet koko kunnan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi (max 3 kehittämiskohdetta)

Kehittämiskohteet yleisellä tasolla ja toimenpiteet niiden edistämiseksi:

Kehittämiskohteet:	Toimenpiteet:

Yksikön omat kehittämiskohteet ja toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi

(Yksiköt huomioivat omien kehittämiskohteiden valinnassa koko kunnan tason kehittämiskohteiden lisäksi yksikkökohtaisessa kartoituksessa esiinnousseita asioita) (max 3 kehittämiskohdetta):

Kehittämiskohteet:	Toimenpiteet:

Liite 2

PÄIVÄKODIN JOHTAJAN KOONTI KÄYDYISTÄ KESKUSTELUISTA

Päiväkodin nimi: _____

Päiväkodin johtaja laatima koonti edustaa varhaiskasvatusryhmissä käydyn keskustelun mielipidettä.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Missä asioissa varhaiskasvatuksessamme on kehitettävää:

Mitkä asiat ovat varhaiskasvatuksessamme hyvin:

Yhdenvertaisuus

Missä asioissa varhaiskasvatuksessamme on kehitettävää:

Mitkä asiat ovat varhaiskasvatuksessamme hyvin:
